

Krediet en risico

Risicoprofiel van de onderneming

1. Wat is de betekenis van “krediet”?

Van Dale: “krediet” = vertrouwen dat gesteld wordt in het vermogen tot betalen van een persoon of een onderneming, bereidwilligheid om daaraan te lenen

Het woord krediet is afgeleid uit het Latijnse woord “credere”, wat betekent “geloven”. Krediet verlenen is geloven in het project van de klant, maar ook geloven dat het krediet terugbetaald zal worden.

2. Hoe komt een krediet tot stand?

Wanneer een klant een krediet aanvraagt, zal er een analyse gebeuren van deze klant. Hoe uitgebreid deze analyse is en **welke factoren het belangrijkste zijn**, zal afhangen van het type klant. Businessklanten gaan namelijk van zelfstandigen tot internationale corporate vennootschappen.

De kredietanalist zal eerst en vooral bekijken wie de klant is, wat hij doet en wat het te financieren project inhoudt. Hij zal ook de ervaring van de klant en zijn historiek bekijken, een financiële analyse uitvoeren en nagaan of er een goede werking met de bank is.

Naast dit alles zijn er ook externe omstandigheden, zoals bv. de wetgeving en het macro-economisch klimaat waar hij rekening mee zal houden.

De bank baseert zich op historische gegevens, de huidige situatie, het project van de klant en zijn businessplan om een grondige kennis van de klant en zijn project op te bouwen. Maar hoe zal dit project evolueren in de toekomst en hoe ziet de activiteit van de klant eruit binnen 5, 10 of 25 jaar?

Kredietverlening is een engagement op lange termijn en daar komt onzekerheid bij kijken. Dus zal de bank zich indekken tegen deze onzekerheid en dat gebeurt onder de vorm van waarborgen. Waarborgen zijn echter nooit een reden op zich om een krediet te aanvaarden.

Naast dit alles zal de bank ook naar de globale relatie met de klant kijken: wat zijn de bijkomende inkomsten die men op de ondernemer (professioneel en privé) heeft?

Bijgevolg zal een klant bij zijn kredietaanvraag in zijn totaliteit geanalyseerd worden. En wanneer het risico te groot is en de klant geen bijkomende inkomsten genereert, zal men geen kredietrelatie aangaan met deze klant.

**De vraag is: kan dit alles ook gekwantificeerd worden?
Het antwoord is: ja!**

3. Wat is kredietrisico?

3.1 Expected Loss versus Non-Expected Loss

In een aantal gevallen zal een krediet geen regelmatig verloop kennen en soms zelfs eindigen in een opzegging door de bank. De bank zal in dit geval bijna altijd een deel van het krediet kunnen recupereren en een deel verliezen.

Het bedrag dat de bank verwacht te verliezen noemt men de Expected Loss (verwacht verlies). Deze Expected Loss wordt samengesteld door de kans dat een krediet niet regelmatig verloopt (Expected Default) en het verlies dat de bank in dit geval heeft op dit krediet (Loss Given Default, waarbij de waarborgen een belangrijke rol spelen).

De begrippen Expected Default en Loss Given Default worden in paragraaf 2 en 3 verder toegelicht.

In onderstaande tabel wordt een voorbeeld van deze begrippen gegeven.

Type krediet	Expected Default	Loss Given Default	Expected Loss
Investeringskrediet	1,5 %	20 %	0,3 %
Kaskrediet	3 %	50 %	1,5 %

Deze tabel toont de typische gemiddelde waarden van de Expected Loss voor investeringskredieten en kaskredieten. Afhankelijk van het type product verwacht de bank dus een ander bedrag te verliezen. Dit wil echter niet zeggen dat elke klant met een investeringskrediet, een Expected Loss heeft van 0,3 %. Binnen eenzelfde product zal de Expected Loss variëren in functie van het risicoprofiel van de klant (Expected Default) en van de dekking van het krediet (Loss Given Default).

Stel: een klant vraagt een investeringskrediet van 250 000 euro aan. Wat is zijn Expected Loss?

Kans op default	Expected Loss in euro	Expected Loss in % = Risicopremie
Laag	15 euro	0,006 %
Gemiddeld	800 euro	0,32 %
Hoog	2 600 euro	1,04 %

De Expected Loss is een schatting van het gemiddelde verlies en dit wordt aan de klant doorgerekend via de risicopremie. Het is duidelijk dat hoe meer risicovol een klant is, hoe meer hij zal moeten betalen voor zijn krediet.

De Expected Loss is gebaseerd op een normale economische situatie. Daarnaast kan er ook steeds een onverwacht verlies (Unexpected Loss) optreden, bijvoorbeeld wanneer de economische cyclus negatief is.

Hoe gaat de bank zich indekken tegen dit onverwachte verlies?

Hiervoor zijn algemene regels opgesteld door het Bazilcomité. De Bazil II-richtlijnen verplichten de bank om voor elke klant een bepaalde hoeveelheid eigen vermogen aan te houden. Deze kapitaalbuffer, die ook afhangt van de kwaliteit van de klant, zal ervoor zorgen dat in geval van een onverwacht verlies, de bank dit verlies kan dragen. Dus het onverwachte verlies of Unexpected Loss is een schatting van het uitzonderlijke verlies op elke klant wanneer de economie en/of de markt verslechteren en dit moet gedekt worden door de bank via het vereiste eigen vermogen.

Stel: een klant vraagt een investeringskrediet van 250 000 euro aan. Wat is de hoeveelheid eigen vermogen dat de bank moet aanhouden voor die klant?

Kans op default	Eigen vermogen
Laag	350
Gemiddeld	4.500
Hoog	5.600

Hoe meer risicovol een klant is, hoe meer eigen vermogen de bank aan moet houden voor het krediet van die klant. Dit vereiste eigen vermogen brengt dus een bijkomende kost mee voor de bank.

Hoe kunnen deze begrippen nu in verband worden gebracht met de rendabiliteit?

Hiervoor wordt de zogenaamde RAROC-ratio gebruikt:

$$\text{RAROC} = \frac{\text{Marge op de klant} - \text{operationele kosten} - \text{commerciële kosten} - \text{Expected Loss}}{\text{Eigen vermogen}}$$

De ratio geeft de rendabiliteit van de klant voor de bank. RAROC staat voor Risk Adjusted Return On Capital.

3.2 Expected Default en Rating

Een bank zal voor elke klant waar hij een relatie mee aangaat, de kans op default inschatten. Default betekent dat een krediet meer dan 90 dagen in vertraging is of een rekening in onregelmatig debet staat. **Deze kans op default of de Expected Default wordt weergegeven in de vorm van een rating.**

Afhankelijk van het type klant wordt de rating op een andere manier bepaald (andere factoren zullen belangrijk zijn om het risico in te schatten). Maar in essentie komt het neer op volgende 4 begrippen: solvabiliteit, liquiditeit, rentabiliteit, kwalitatieve gegevens. De bank baseert zich zowel op balans- als op niet-balansgegevens.

Basisbegrippen	Balans	Niet-balans	Gewicht in de ratingmodellen
Solvabiliteit	Ratio's bv. $\frac{\text{netto-actief}}{\text{balanstotaal}}$ $\frac{\text{nettoresultaat}}{\text{financiële kosten}}$	<ul style="list-style-type: none"> - Beleggingen - Spaargelden - Creditsaldo op rekening - Evenwicht tussen schulden en tegoeden 	30 %
Liquiditeit	Ratio's bv. $\frac{\text{vlottende activa}}{\text{kortetermijschuld}}$	<ul style="list-style-type: none"> - Beweging op rekening - Gaat de klant regelmatig in debet of in overschrijding? - Externe betalingsincidenten (RSZ, protesten) 	30 %
Rentabiliteit	Ratio's bv. Return op eigen vermogen $\frac{\text{nettowinst}}{\text{balanstotaal}}$	<ul style="list-style-type: none"> - Productmix 	20 %
Kwalitatieve gegevens	Informatie uit toelichting en bijlage	<ul style="list-style-type: none"> - Hoelang is hij al klant? - Leeftijd van de klant - Activiteitssector - Niet (tijdig) neerleggen van de balans - Voor grote ondernemingen: juridisch risico, organisatie en management, aandeelhouders, conjunctuur ... 	20 %

De interpretatie van deze 4 begrippen is anders voor elk type klant. Voor de zelfstandigen, vrije beroepen en kleine ondernemingen wordt de balans niet gebruikt. Vanaf middelgrote ondernemingen wordt de balans belangrijker. Voor grote ondernemingen is de balans een heel belangrijke informatiebron, maar ook informatie over de werking van de onderneming is belangrijk, zoals seizoenseffecten of andere kwalitatieve informatie (bv. management, juridische aspecten ...). Wanneer de klant of zijn boekhouder deze informatie tijdig en correct communiceert aan de bank, kan dit een positieve invloed hebben op de rating.

Type klant	Risicoprofiel
Particulieren	De 4 basisbegrippen komen volledig uit niet-balansgegevens.
Zelfstandigen en vrije beroepen	
Kleine ondernemingen	
Middelgrote ondernemingen	Deze klanten werken doorgaans met meerdere banken, dus wordt een combinatie gemaakt van balans- en niet-balansgegevens voor solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit, de kwalitatieve gegevens zijn niet-balansgegevens.
Grote ondernemingen	Hier zullen de balansgegevens gebruikt worden voor solvabiliteit, liquiditeit, rentabiliteit maar voor kwalitatieve gegevens wordt een combinatie van balans- en niet-balansgegevens gemaakt.

Kleine ondernemingen hebben een engagement $\leq 1\text{m€}$ en een balanstotaal $\leq 2\text{m€}$. Middelgrote ondernemingen hebben een engagement $\leq 1\text{m€}$ en een balanstotaal tussen 2 en 3m€ of een balanstotaal $\leq 2\text{m€}$ én behorende tot een groep. Grote ondernemingen hebben een engagement $> 1\text{m€}$ of een balanstotaal $> 3\text{m€}$.

Nuttige tips voor de rating:

- Hoe meer de klant met ons werkt en goed met ons werkt, hoe beter zijn rating.
- Een betalingsincident met RSZ zal zwaarder doorwegen voor nieuwe klanten.
- Slordigheden in werking met de bank (zoals in overschrijding gaan) maar ook in werking met anderen (RSZ, protesten) zal de rating naar beneden halen.
- Een slechte rating kan soms ook betekenen dat het juiste krediet niet aanwezig is. Bijvoorbeeld een klant die vaak in debet staat of in overschrijding, maar wel grote omzet genereert, heeft misschien behoefte aan een kaskrediet.

3.3 Loss Given Default en waarborgen

De Loss Given Default (verlies bij default) geeft het verlies op het moment dat het krediet in default gaat. Hierbij spelen de waarborgen een belangrijke rol. Hoe meer het krediet is ingedekt, hoe minder de bank zal verliezen indien het slecht afloopt.

Waarborgen worden genomen om zich in te dekken tegen de onzekerheid van de toekomst. Ze zijn ook **een bewijs dat de ondernemer of de groep gelooft** in de onderneming. Dit is vooral belangrijk bij nieuwe klanten en starters. Hierbij wordt rekening gehouden met het **type krediet** en het **profiel van de klant**. Zo zal men voor een kortetermijnkrediet weinig of geen waarborgen vragen, terwijl een groot investeringsproject vaak ingedekt wordt met een hypotheek, een hypothecair mandaat of financiële zekerheden. Voor een starter zal men meer waarborgen vragen (zie guidelines) dan voor een klant met veel anciënniteit. Bij startende ondernemingen zal men ook vaker de codebitie van de zaakvoerder of aandeelhouder(s) vragen, terwijl dat minder gedaan wordt naarmate de vennootschap langer actief is.

Om de Loss Given Default te bepalen moet de bank weten wat deze waarborgen waard zijn. Op basis van empirisch onderzoek van vele dossiers waarbij zekerheden moesten worden uitgewonnen, werd vastgesteld dat telkens maar een deel van de nominale waarde kon worden gerecupereerd. Bijgevolg zullen niet alle waarborgen aan 100 % gewaardeerd worden. De waardering van de zekerheden houdt rekening met de verschillende specifieke criteria per type zekerheid. Zo zal bijvoorbeeld een hypotheek anders ingeschat worden wanneer het om een residentieel pand gaat of om een niet-residentieel pand.

Voor financiële zekerheden wordt het percentage van waardering bepaald door volatiliteitsstudies. Zo zal een pand effecten tussen 0 en 95 % gewaardeerd worden afhankelijk van de kwaliteit van de uitgever, terwijl een pand deposito steeds aan 100 % gewaardeerd wordt.

Onderstaande tabel toont de meest voorkomende waarborgen.

Zekerheid	
Waarborgen op onroerend goed (doorgaans bij grote investeringsprojecten)	Hypotheek Hypothecair mandaat
Financiële waarborgen	Pand deposito, effectendossier, termijnrekening, levensverzekering Afstand comfort line
Borgstelling en codebitie	Borgstelling of codebitie van natuurlijke personen (zaakvoerder of aandeelhouder), voornamelijk bij startende ondernemingen Borgstelling van een rechtspersoon: deze waarborg wordt genomen in het kader van een groepsrelatie
Andere	Pand handelszaak: afhankelijk van de grootte van het project en het type klant zal dit een andere waardering krijgen

4. Prijsbepaling voor een krediet

Het tarief dat aangerekend wordt aan de klant is een samenstelling van verschillende kosten met daarboven een winstmarge voor de bank.

Samenstelling kredietrentevoet
Opportunitetskost + Pipelinekost + Correctiemarge + Risicopremie
= Basisrentevoet + Winstmarge bank
= Rentevoet krediet

De **opportunitetskost** is de prijs die de bank betaalt in de markt om middelen aan te trekken, rekening houdend met de schaarsheid van liquide middelen op de markt. De **pipelinekost** is de premie die het risico dekt dat de opportunitetskost verandert tussen het moment dat het krediet wordt aangeboden en het moment dat de klant accepteert. De **correctiemarge** is een marge om de pricing te individualiseren in functie van het type krediet, het doel van het krediet, de sector en de markt. De **risicopremie** is een premie om het verwachte verlies op te vangen; deze risicopremie varieert in functie van het risicoprofiel en de

genomen zekerheden. Een onderneming met een hoger risicoprofiel moet, vanuit een dergelijke redenering, voor hetzelfde krediet met dezelfde zekerheden meer betalen dan een onderneming met een lager risicoprofiel. Om de winstmarge te bepalen zal de bank rekening houden met de totale relatie met de klant: wat zijn de bijkomende inkomsten die men op de ondernemer (professioneel en privé) heeft?

Onderstaande tabel geeft een voorbeeld van hoe de prijs kan variëren in functie van het risicoprofiel van de klant en in functie van de genomen waarborgen.

Stel: een klant vraagt een investeringskrediet van 250 000 euro aan op 10 jaar voor de financiering van een onroerend goed. Wat is zijn prijs?

Rating van de klant		Goede dekking	Geen dekking
Goed	Rentevoet	3,08 %	3,10 %
	Risicopremie	0,01 %	0,03 %
Middelmatig	Rentevoet	3,19 %	3,37 %
	Risicopremie	0,12 %	0,30 %
Slecht	Rentevoet	3,43 %	3,99 %
	Risicopremie	0,36 %	0,92 %

Besluit

Kredietverlening is gebaseerd op vertrouwen. Dit wil echter niet zeggen dat het zomaar een blind vertrouwen is. Een goede kennis van de klant en zijn project zijn uitermate belangrijk. De bank wenst een globale relatie met de klant uit te bouwen. Er wordt gebruik gemaakt van een aantal tools om het risico van de klant en zijn rendabiliteit in te schatten.

Eerst en vooral wordt de kans op default (meer dan 90 dagen in vertraging of onregelmatig debet) bepaald voor elke klant.

Vervolgens bepaalt men het verlies op het moment van default (Loss Given Default), waarbij de waarborgen belangrijk zijn.

Deze twee concepten geven samen de Expected Loss, die verwerkt zit in de prijs van elk krediet.

Daarnaast zal de bank ook een deel eigen vermogen aan de kant zetten voor elk krediet dat toegekend wordt.

De risicopremie en kapitaalbuffer zijn belangrijk voor de bepaling van de rendabiliteit.